

ЗНАМЕННІ ТА ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ В ІСТОРІЇ УРОЛОГІЇ ТА СУМІЖНИХ ОБЛАСТЕЙ У 2018 РОЦІ

965 років від дня смерті діяча світської культури Арсенія Григора Пахлевуні (990–1053), ряд своїх робіт присвятив патогенезу та лікуванню сечокам'яної хвороби, статевих розладів у чоловіків та інших урологічних захворювань.

525 років від дня народження професора медицини Базельського університету **Парацельса** (1493–1551), який вперше почав застосовувати мінеральні води для лікування урологічних захворювань, розробив учення про дозування ліків.

475 років тому анатом епохи Відродження професор Падуанського університету **Андрій Везалій** (1514–1564) у 1543 році опублікував свою основну працю «Про будову людського тіла», в якій докладно були описані сечові та статеві органи і вперше науково обґрунтовано взаємозв'язок їх будови та функцій.

430 років тому іспанський лікар **F. Diaz** (1525–1590) видав у 1588 р. у Мадриді першу капітальну працю з урології, присвячену хворобам нирок, сечового міхура та сечовивідного каналу. У книзі докладно описані сечокам'яна хвороба, запальовальні захворювання сечостатевих органів, симптоматика та клінічний перебіг аденоми передміхурової залози, оперативні втручання при каменях сечового міхура, стриктурах сечівника та інших урологічних захворюваннях.

340 років від дня народження **F. Peyronie** (1678–1747), який описав пластичну індурацію статевого члена (хворобу Пейроні).

330 років від дня народження англійського анатома й хірурга **W. Cheselden** (1688–1752), який удосконалював та широко використовував цистолітотомію.

330 років від дня смерті італійського хірурга **D. Marchetti** (1626–1688), який уперше в світі виконав у 1686 р. нефротомію у хворого, який страждав на камінь нирки.

280 років від дня смерті **Boerhaave** (1688–1738), який запропонував для визначення густини сечі спеціальний прилад – урометр і розробив ряд методів хімічного аналізу сечі.

250 років від дня народження **Я.В. Вілліє** (1768–1854) президента Петербурзької медико-хірургічної академії, відомого своїми працями з діагностики та лікування стриктур сечівника.

245 років від дня народження професора **Ф.О. Гільдебрандта** (1773–1845) першого керівника хірургічної клініки Московського університету, котрий одним із перших у Росії науково визначив показання до виконання цистолітотомії та її особливості.

230 років як **Priztli** вперше у 1788 р. запропонував метод визначення сечової кислоти у сечі.

225 років від дня народження **Heurtelop** (1793–1864), який запропонував один з варіантів літотриптора.

220 років від дня народження **L. d'Etiolles** (1798–1860), який у 1822 р. винайшов цистолітотриптор.

205 років від дня народження **І.П. Матюшенкова** (1813–1878) – засновника і першого директора першої в Росії клініки хвороб сечових і статевих органів медичного факультету Московського університету (нині урологічна клініка Московської медичної академії ім. І.М. Сеченова). У 1851 р. він захистив докторську дисертацію про хірургічне лікування каменів сечового міхура. Це перший голова першого у Росії наукового хірургічного товариства, заснованого у Москві у 1873 р.

205 років від дня народження **О.О. Кіттера** (1813–1879), учня М.І. Пирогова. Він написав декілька робіт, присвячених сечокам'яній хворобі та стриктурам сечівника. Широкої популярності набув запропонований ним уретротом.

200 років від дня народження угорського акушера **І.Ф. Земмельвейса** (1818–1865), одного із основоположників антисептики, вчення якого сприяло подальшому розвитку хірургії і урології.

190 років від дня народження **Н.Ж. Bigelow** (1828–1890), професора хірургії Гарвардського університету, який удосконалив методику механічної цистолітотрипсії.

185 років від дня народження проф. **Ю.Ф. Косинського** (1833–1914), відомого хірурга і уролога. Запропонував оригінальний доступ до нирки. Вперше в Росії 13 березня 1884 р. виконав нефректомію з приводу калькульозного піонефрозу. Автор діагностичного методу «пальпаторної гематурії».

185 років від дня народження **Є.І. Богдановського** (1833–1888) – директора клініки шпитальної хірургії Медико-хірургічної академії, який написав капітальну працю «Каменная болезнь» (СПб, 1887), присвячену патогенезу, симптоматиці, діагностиці та лікуванню сечокам'яної хвороби.

185 років від дня народження ризького лікаря **Л.І. Гаккена** (1833–1888), який запропонував у 1862 р. оригінальну конструкцію уретроцистоскопа.

185 років від дня народження **О.П. Бородіна** (1833–1887), великого російського композитора та відомого хіміка, який розробив у 1876 р. метод визначення сечовини.

185 років від дня захисту **Ф.І. Іноземцевим** (1802–1869) у 1833 р. докторської дисертації «Про боковий каменерозтин» – видатного російського хірурга, автора кількох фундаментальних праць у галузі хірургії та урології. 1 лютого 1847 р. вперше в Росії виконав операцію під ефірним наркозом.

185 років від дня народження **К.Ф. Геппенера** (1833–1874), який опублікував перше вітчизняне керівництво з урогінекології – праці про міхурово-піхвові нориці (СПб., 1865).

175 років від дня смерті основоположника першої російської хірургічної школи **І.Ф. Буша** (1771–1843), який опублікував уперше російською мовою фундаментальний підручник з хірургії «Посібник для викладання хірургії» (СПб., 1807), котрий витримав п'ять видань і в якому багато місця було відведено хворобам сечових і статевих органів.

175 років від дня народження **М. Nitze** (1843–1906), який 9 березня 1879 р. на засіданні Віденського урологічного товариства вперше в світі виконав цистоскопію хворому. За півтора роки до цього він сконструював цистоскоп і демонстрував (2 жовтня 1877 р.) цей метод дослідження на трупі у міській лікарні Дрездена. У 1889 р. він опублікував перший у світі підручник по цистоскопії.

175 років від дня народження німецького бактеріолога **R. Koch** (1843–1910), який відкрив збудника туберкульозу.

165 років тому **А. Desormeaux** (1815–1882) у 1883 р. сконструював ендоскоп для огляду порожнини сечового міхура і уретри, який складався із системи лінз і яскравої розміщеної ззовні лампи.

165 років від дня народження **К. Maydl** (1853–1903), який у 1892 р. розробив та успішно виконав цистосигмостомію при екстрофії сечового міхура.

155 років від дня заснування (17 травня 1863 р.) **Т.І. Вдовиковським** (1834–1916) першого в Україні та Росії урологічного відділення при Одеській міській лікарні.

155 років від дня опублікування **І.В. Буяльським** (1789–1866) класичної праці про ниркові судини «Фотографічні рисунки витравлених артерій та вен нирок людських» (СПб., 1863 р.).

155 років від дня народження **І.І. Маклецова** (1863–1961), основоположника урології у Харкові, завідуючого кафедрою урології Українського інституту вдосконалення лікарів.

150 років від дня заснування у 1868 р. у Петербурзі при Медико-хірургічній академії першого у Росії хірургічного музею, багато експонатів якого відображали розвиток урології того періоду. Організатором і засновником музею був професор Петербурзької медико-хірургічної академії **П.П. Заблоцький-Десятовський** (1814–1882), який вперше у 1844 р. виділив урологію в самостійний предмет викладання. Його класичні роботи «Учение о болезнях яичка, семенного канатика и мошонки» (СПб., 1848) та «О болезнях предстательной железы» (СПб., 1856) стали цінним внеском у вітчизняну урологію. Він був одним із організаторів і першим головою Російського хірургічного товариства ім. М.І. Пирогова, заснованого у 1881 р., піонером застосування в Росії хлороформового наркозу (1847), у тому числі і при урологічних операціях.

150 років від дня народження **О.В. Мартинова** (1868–1934) – видатного хірурга й уролога, з 1907 до 1910 р. директора урологічної клініки медичного факультету Московського університету. Він розробив розсічення підковоподібної нирки, новий метод пересадки сечоводів у кишку та ряд інших операцій, був членом-засновником Московського товариства урологів.

150 років від дня смерті **П.О. Дубовицького** (1815–1868), професора кафедри хірургічної патології та терапії Петербурзької медико-хірургічної академії, який докладно дослідив патогенез та лікування нефроптозу.

145 років від дня народження **С.С. Зимницького** (1873–1927), видатного терапевта, який виконав ряд широко відомих робіт по визначенню функції нирок. Розробив та впровадив у практику метод виявлення функціональної здатності нирок, який носить його ім'я (проба С.С. Зимницького).

145 років від дня народження **М.Ф. Лежньова** (1873–1932), засновника урологічної клініки ІІ Московського університету (нині Російський державний медичний університет), серед робіт якого чільне місце посідають праці по сечокам'яній хворобі, туберкульозу сечостатевої системи, гонорей, пухлинах сечового міхура, санаторно-курортному лікуванню урологічних хвороб.

145 років від дня народження професора **В.М. Миша** (1873–1947), організатора урологічної допомоги у Сибіру, автора широко відомих «Клинических лекцій по урологии» (1926, 1936).

145 років від дня заснування першого у Росії (Москва, 1873) наукового хірургічного товариства. Першим його головою був проф. І.П. Матюшенков (1813–1878) – засновник і перший директор першої в Росії клініки хвороб сечових і статевих органів медичного факультету Московського університету (нині урологічна клініка Московської медичної академії ім. І.М. Сеченова).

145 років від дня смерті французького хірурга та уролога **А. Nelaton** (1807–1873), який запропонував для катетеризації сечового міхура катетер із вулканізованої гуми (названий на ім'я автора), а для цистолітотрипсії – спеціальний аспіратор.

140 років від дня народження **М.С. Перешивкіна** (1878–1933) – учня С.П. Федорова, який старанно вивчав різні аспекти рентгенодіагностики урологічних захворювань на початку використання цього методу дослідження. У 1911 р. на ХІ з'їзді російських хірургів у Москві зробив перше у вітчизняній науці повідомлення про застосування ретроградної пієлографії при захворюваннях нирок. Він чимало зробив для розвитку урології в Узбекистані, організував урологічну клініку Ташкентського медичного інституту.

140 років від дня народження **В.О. Гораша** (1878–1942) – видатного радянського уролога, директора урологічної клініки Ленінградського інституту удосконалення лікарів (нині Санкт-Петербурзька медична академія післядипломної освіти). Він запропонував один зі способів нефропексії, який названо на його честь.

130 років від дня народження **О.П. Цулукидзе** (1888–1967), видатного радянського уролога, академіка АН Грузинської РСР, члена-кореспондента АМН СРСР, засновника кафедри урології Тбіліського медичного інституту та науково-дослідного інституту урології Грузинської РСР, автора оригінальних досліджень сечокам'яної хвороби, аденоми передміхурової залози, пухлин сечового міхура та інших урологічних захворювань. Широкої популярності набули написані ним посібники «Хірургічні захворювання сечових та статевих органів» (1955), «Нариси оперативної урології» (1955), «Основи урологічної хірургії» (1962).

120 років тому **С.П. Федоров** (1869–1936) у 1898 р. вперше у світі виконав надлобкову черезміхурову аденомектомію. Ця операція донині є загальноприйнятною для радикального лікування хворих на аденому передміхурової залози.

120 років від дня смерті **L. Dittel** (1815–1898) – засновника урології в Австрії.

115 років тому **F. Voelker** (1872–1955) разом з **E. Joseph** запропонували у 1903 р. хромоцистоскопію (індігокармінову пробу), яка відіграла значну роль у діагностиці урологічних захворювань.

115 років тому **С.П. Федоров** (1869–1936) – основоположник вітчизняної оперативної урології, видатний представник російської клінічної медицини кінця ХІХ і першої третини ХХ століття першим у Росії використав індігокармінову пробу (1903).

110 років тому **О.Н. Гагман** (1871–1935) опублікував у 1908 р. перший в Росії посібник по цистоскопії з оригінальними кольоровими рисунками.

110 років тому **Б.М. Хольцов** (1861–1940) у 1908 р. запропонував двоетапну аденомектомію. Згідно з сучасними настановами ця операція при аденомі передміхурової залози повинна виконуватися лише у крайньому разі, але свого часу вона відіграла позитивну роль і спасла життя багатьом хворим.

110 років від дня проведення у Парижі (30 вересня 1908 р.) І Конгресу міжнародної асоціації урологів під головуванням французького уролога J. Albarran (1850–1912). У 1921 р. асоціація була перейменована у Міжнародне урологічне товариство.

110 років від дня смерті відомого російського хірурга **П.І. Дьяконова** (1855–1908), який у 1897 р. заснував журнал «Хірургія», де було опубліковано чимало класичних праць з урології.

100 років тому **Weld** (1918) запропонував для ретроградної пієлографії вводити в сечові шляхи 25%-вий розчин броміду натрію, який дає чітке відображення на рентгенограмі.

100 років від дня смерті **В.І. Земблинова** (1854–1918), основоположника вчення про везикоуретеральний та пієлотубулярний рефлюкси в генезі пієлонефриту, одним із перших довів можливість токсичного впливу на судини нирок препаратів саліцилової кислоти;

95 років від дня заснування у січні 1923 р. журналу «Урологія» проф. С.П. Федоровим (1869–1936) та проф. Р.М. Фронштейном (1882–1949).

95 років від дня заснування у 1923 р. Московського товариства урологів.

95 років від дня народження В.С. Карпенка (1923–2003). Віктор Степанович видатний вчений, блискучий клініцист, професор, заслужений діяч науки, лауреат Державної премії, зробив вагомий внесок у розвиток української урології. Протягом 18 років В.С. Карпенко був головним урологом Міністерства охорони здоров'я України. З 1969 до 1987 року Віктор Степанович очолював Київський науково-дослідний інститут захворювань нирок та сечовидільних шляхів. 16 травня 1972 р. вперше в Україні Віктор Степанович успішно виконав пересадку нирки від живого донора, у наступному виконав 75 трансплантацій, підготував для України урологів-трансплантологів, створив відділення трансплантації нирки. Віктор Степанович першим в Україні почав здійснювати аутотрансплантацію нирок при стенозі ниркової артерії. Професор В.С. Карпенко зі співробітниками описав нову хворобу – склероз передміхурової залози, вивчив її клініку, розробив діагностику та запропонував ефективні методи оперативного лікування. В.С. Карпенко вперше почав виконувати резекцію нирки при її пухлині. У 1993 р. у клініці пластичної та відновлюваної урології, вперше у СНД, була виконана операція цистектомія з формуванням артифіціального, ортопічного сечового міхура. В.С. Карпенко, як голова товариства урологів України, проводив наукові урологічні пленуми, конференції, симпозиуми. Він організував та провів три з'їзди урологів України (1973, 1980, 1985). Будучи головним урологом та головою товариства урологів, Віктор Степанович активно сприяв розвитку нових медичних напрямків – нейрофізіології, судинної урології, трансплантації нирки та інше.

85 років від дня смерті біохіміка **В.С. Гулевича** (1867–1933), який написав класичний посібник для лікарів «Аналіз сечі».

80 років тому **Ichikawa** у 1938 р. запропонував трансфеморальну ниркову ангіографію.

80 років від народження **Д.А. Сеймівського** (1938–2013), одного із засновників української школи дитячої урології, доктора медичних наук, професора, Заслуженого лікаря України, керівника відділу дитячої урології Державної установи «Інститут урології НАМН України». Головними напрямками наукової діяльності стали вивчення патогенезу та удосконалення лікування пієлонефриту і циститу, нейрогенної дисфункції нижніх сечових шляхів, удосконалення діагностики та лікування вроджених вад верхніх і нижніх сечових шляхів у дітей; вдосконалення методик післяопераційної реабілітації функції нирки. Впродовж багатьох років Д.А. Сеймівський очолював спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських та докторських дисертацій.

80 років від дня народження **О.С. Переверзева** (1938–2015), доктора медичних наук, професора, лауреата Державної премії України, заслуженого діяча науки і техніки України, завідувача кафедри урології Харківської медичної академії післядипломної освіти (з 1998 до 2006 р.), талановитого хірурга, вченого, педагога. З 1982 до 1988 р. керував клінікою судинної урології Київського НДІ урології і нефрології. Особливе значення для вітчизняної урології є розвиток О.С. Переверзевим лікувально-діагностичних та хірургічних прийомів при обмеженому та розповсюдженому раку нирки. О.С. Переверзев – автор 19 монографій.

75 років від дня смерті професора **С.І. Спасокукоцького** (1870–1943), який запропонував операцію при екстрофії сечового міхура, спосіб пластичної операції при гідронефрозі, метод ушивання міхурово-піхвової нориці та ін.

50 років від дня смерті професора, генерал-майора медичної служби **А.А. Чайки** (1881–1968), видатного хірурга-уролога, заслуженого діяча медичної науки УРСР, одного з основоположників урології в Україні. У 1919 р. він організував і очолив у госпіталі урологічне відділення на 20 ліжок, а в 1928 р. на базі урологічного відділення Київського окружного госпіталю створюється урологічна клініка кафедри урології Київського інституту удосконалення лікарів, яку він очолював до 1941 р. А.А. Чайка особливу увагу приділяв таким поширеним захворюванням, як аденома і рак передміхурової залози, сечокам'яна хвороба. Андроник Архипович вже в той час був ініціатором своєчасної діагностики аденоми простати і одномоментної аденомектомії. Після закінчення Другої Світової війни він повернувся до Києва, де обіймав посади завідувача кафедри урології Київського медичного інституту і головного хірурга Київського окружного військового госпіталю. У цей період А.А. Чайку цікавить стратегія розвитку урологічної служби в Україні. Розуміючи необхідність розширення її інфраструктури та зміцнення наукової бази, він сприяв відкриттю в багатьох медичних інститутах України кафедр і доцентських курсів по урології. До найбільш важ-

ливих його справ належить діяльність, присвячена створенню науково-дослідного інституту урології, яку А.А. Чайка почав у 1958 р. своїм офіційним письмовим зверненням до Міністерства охорони здоров'я УРСР. Цю ідею було реалізовано у 1965 р., з того часу і існує в Україні головний науково-методичний центр – Інститут урології та нефрології АМН України. Він розробив оригінальну техніку нефротомії і відновлення заднього відділу сечівника при його облітерації на великій відстані. За трудові заслуги він був нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки і медалями. У 1961 р. Президія Верховної Ради УРСР нагородила А.А. Чайку Почесною грамотою та присвоїла його ім'я клініці урології Київського медичного інституту.

Професор В.П. Стусь